

Václav Klaus

Modrá, nikoli zelená planeta

**Co je ohroženo:
klíma, nebo svoboda?**

DOKOŘÁN

První vydání
v elektronické
podobě

Václav Klaus

Modrá, nikoli zelená planeta

Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?

© Václav Klaus, 2007, 2010

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Vydalo nakladatelství Dokořán, s. r. o.,
Holečkova 9, Praha 5, dokoran@dokoran.cz,
www.dokoran.cz

v roce 2010 jako svou 370. publikaci (1. elektronickou).

Vydání třetí, v elektronické podobě první.

Obálka Jiří Hladký, 2009

Ilustrace Jiří Slíva, 2007, a Ivan Steiger, 2007

Ilustrace J. Slívy byla převzata z týdeníku EURO.

Ilustrace I. Steigera byla převzata z Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Grafická úprava a sazba Didot, polygrafická společnost s. r. o. a David Greguš.

ISBN 978-80-7363-318-9

Obsah

[Předmluva](#)

1. [Vymezení problému](#)
2. [Zdroje, jejich vyčerpatelnost a nezastupitelná úloha cen](#)
3. [Efekt bohatství a technického pokroku](#)
4. [Diskontování a časové preference](#)
5. [Analýza nákladů a výnosů, nebo absolutismus principu opatrnosti?](#)
6. [Jak je to s globálním oteplováním v realitě?](#)
7. [Co dělat?](#)

[Seznam použité literatury](#)

[Příloha č. 1](#)

[Příloha č. 2](#)

[Příloha č. 3](#)

Předmluva prvnímu vydání

Žijeme ve zvláštní době. Je to vidět i na tom, že jedna mimořádně teplá zima, která – bez ohledu na dlouhodobé trendy, např. na to, že v celém 20. století bylo zaznamenáno zvýšení průměrné teploty ve světě jen o 0,6 °C – stačí k tomu, aby u některých lidí vznikla dalekosáhlá očekávání a na jejich základě příhodné prostředí pro návrhy radikálních opatření, abychom s počasím něco, a to právě teď, udělali.

Jedna událost stíhá druhou. V průběhu posledních měsíců byl do kin uveden Al Goreův jen zdánlivě dokumentární, příznačně však oscarový film, byla publikována tzv. Sternova zpráva, připravená na objednávku britského premiéra Tonyho Blaira a bylo publikováno – spíše politické než odborné – shrnutí 4. zprávy Mezinárodního panelu OSN, věnovaného klimatickým změnám. Překvapivě řadu měsíců před publikováním vlastní zprávy. Laťka poli-

tické korektnosti byla – zdá se – již definitivně, a to hodně vysoko, nastavena a znovu je nám vnucována jedna jediná přípustná pravda. Všechno ostatní je označováno za nepřijatelné. Britský ministr životního prostředí nedávno dokonce řekl, že stejně jako nesmí v médiích vystupovat teroristé, neměli by mít právo vystupovat ani skeptici vůči globálnímu oteplování. V lidské historii to bohužel není poprvé.

Souhlasím se spisovatelem Michaelem Crichtonem, že „nejdůležitější výzvou, které lidstvo čelí, je úkol rozlišit realitu od fantazie a pravdu od propagandy. Zejména v naší informační éře (spíše ji vidím jako éru dezinformační) je to mimořádně naléhavé a mimořádně důležité“ (Crichton, 2003). Přispět k tomu se snaží i tato nevelká knížka.

Globální oteplování se v poslední době stalo symbolem a vlastně prototypem sporu pravda vs. propaganda. Byla nastolena jedna politicky korektní pravda a oponovat jí není snadné, ač nemalý počet lidí, mezi nimi špičkových vědců, problém klimatických změn a jejich příčin a důsledků vidí úplně jinak. Hrozí se arogance obhájců hypotézy globálního oteplování a od ní odvozené hypotézy, jež dává do souvislosti globální oteplování s konkrétními

činnostmi člověka. Bojí se důsledků, které to bude mít pro všechny z nás.

Obhájci a propagátoři těchto velmi sporných hypotéz jsou většinou vědci, kteří ze zkoumání tohoto fenoménu – finančně i vědeckým uznáním – profitují, a spolu s nimi politikové (a na ně napojení „fellow travellers“), kteří si na tom – při absenci jiných, pro ně politicky atraktivních témat – budují svou politickou kariéru. Vidím to stejně silně jako známý dánský fyzik Hendrik Tennekes, který proti těmto postojům ostře protestoval již v roce 1990 a který právě teď cítí potřebu zvednout svůj hlas znovu. Vysvětluje to tím, že mezi rokem 1990 a 2007 nastal jeden zásadní rozdíl: „Tehdy jsem byl znepokojen, teď se zlobím.“ Dodává, že na své vědecké kolegy. Já dodávám, že patrně i na některé politiky a další tvůrce veřejného mínění.

Cituje S. H. Schneidera (tehdy děkana na Harvardově univerzitě), který již v roce 1976 vyslovil následující myšlenku: „Vědci si nemohou dovolit naivitu ohledně politických důsledků veřejně publikovaných vědeckých názorů. Mají-li jejich vědecké názory politickou potenci, mají povinnost deklarovat své politické a hodnotové předpoklady a musí být čestní vůči sobě samým, vůči svým kolegům

a vůči svým čtenářům ohledně toho, nakolik tyto jejich předpoklady ovlivnily jejich vědeckou práci.“ To je pro celou mou následující diskusi teze klíčová.

Vidím to podobně jako profesor R. S. Lindsen z Massachusetts Institute of Technology, který nedávno napsal: „Budoucí generace se budou trochu pobaveně divit, že na počátku 21. století vyspělý svět propadl panice kvůli globálnímu zvýšení průměrné teploty o několik desetin stupně a lidé na základě obrovského zveličení velmi nejistých počítačových modelových předpovědí uvažovali o tom, že se vrátí před průmyslovou érou“ (citováno viz Horner, 2007).

Přesně o těchto věcech je tato má útlá knížka, která vznikla v období prvních tří měsíců roku 2007 jako vedlejší produkt mého „prezidentování na plný úvazek“ a která proto spíše cituje, než nabízí originální výzkum. Neaspiruje také na nic jiného než na laickou znalost přírodních věd, ale nepovažuji to za handicap. Problematika globálního oteplování je totiž více záležitostí věd společenských než věd přírodních, jde v ní více o člověka a jeho svobodu než o desetiny stupně Celsia pohybu průměrných teplot.

Téměř před dokončením práce na této knize, v polovině března 2007, jsem byl vyzván, abych pro americký Kongres, pro slyšení („hearings“) s bývalým viceprezidentem Al Gorem, ve formě odpovědí na pět otázek předložil opačnou pozici. Českou verzi svých odpovědí uvádím jako přílohu č. 1 této knihy.

Chtěl bych poděkovat mnoha kolegům a přátelům za „obrušování“ mých názorů v této věci. V poslední době byly pro mne významné zejména rozhovory s Jiřím Weiglem a Dušanem Třískou (a jejich připomínky k textu) a e-mailování s Dr. Lubošem Motlem z Harvardovy univerzity a prof. Fredem Singerem z University of Virginia.

I já – jako svědek dnešní celosvětové debaty – chci říci, že ani já už nejsem jenom znepokojen, že i já už se zlobím. Proto následující text.

25. března 2007

Kapitola 1

Vymezení problému

O životním prostředí sice hovořím a píšu dlouhodobě a opakovaně, ale poněkud nesoustavně. Už delší dobu proto zamýšlím předložit veřejnosti své komplexnější stanovisko k dnešní, tolik zjitřené a tak neférově a neracionálně vedené debatě o životním prostředí a zejména o tzv. globálním oteplování, protože se znepokojením sleduji, že se toto téma stále více a více stává zásadním ideovým a politickým střetem naší současnosti, byť – a to chci více než zdůraznit – nepochybně tématem zástupným.

Ukazuje se totiž, že **soudobý střet o lidskou svobodu – a znovu připomínám, že nikoli o životní prostředí – začíná být veden právě**

s těmito tématy nebo, přesněji řečeno, pomocí těchto témat. Platí to sice daleko více o tzv. vyspělém a nepochybně relativně velmi bohatém světě než o zemích méně rozvinutých (a chudších), kde mají lidé většinou starosti jiné (a daleko přízemnější), ale není pochyb o tom, že právě chudší země na tento, nikoli jejich, spor mohou nejvíce doplatit. Stávají se rukojmím environmentalistů, kteří navrhují zabrzdit lidský pokrok za nesmírnou cenu. Největší obětí budou právě ti nejchudší. A to ještě tyto ambiciózní zásahy nebudou mít téměř žádný významný efekt. Hezky říká **Bjørn Lomborg**, že uskutečnit všechna Al Goreova doporučení (za ohromné náklady) způsobí jediné to, že – dojde-li k naplnění dnešních environmentalistických katastrofických scénářů – lidé na pobřeží Bangladéše se kvůli avizovanému zvýšení hladiny moří utopí nikoli v roce 2110, ale až v roce 2115! Proto je – stejně jako já – přesvědčen, že bychom měli dělat něco úplně jiného, něco, co by skutečné efekty přineslo.

Není jedinou nadějí planety, že průmyslová civilizace zkolabuje? Není naší povinností to udělat?

Maurice Strong,
zástupce generálního tajemníka OSN

Hned na počátku těchto svých úvah chci velmi nahlas vyjádřit svůj souhlas s názorem liberálů klasického typu, onoho snad již k vyměření odsouzeného lidského druhu, k této problematice. Mají pravdu v tom, že největším zdrojem **ohrožení svobody, demokracie, tržní ekonomiky a prosperity na konci dvacátého a na počátku dvacátého prvního století přestal být socialismus** (a 17 let po sametových revolucích už vůbec ne jeho extrémní verze, kterou jsme na vlastní kůži poznali jako komunismus), ale že se jím stala ambiciózní, velmi arogantní a téměř bezskrupulózní **ideologie politického hnutí, které – původně skromně a snad i s dobrými úmysly – začínalo s tématem ochrany životního prostředí, ale které se postupně přeměnilo na s přírodou téměř nesusvisející environmentalismus.**

Tento ideový proud se v současnosti stal dominantní alternativou vůči ideologiím orientovaným důsledně a primárně na lidskou svobodu. Je světovým názorem, který chce radikálně a s jakýmkoli doprovodným „létáním třísek“ (tedy za cenu omezování lidské svobody a za cenu lidských životů) změnit svět, názorem, který chce změnit člověka, jeho chování, uspořádání společnosti, hodnotový systém. Prostě všechno.

Kdykoli někdo zahyne v důsledku zátop v Bangladéši, jeden z šéfů aerolinií by měl být vyvečen ze své kanceláře a utopen.

George Monbiot,
komentátor deníku Guardian

Aby nebylo mýlky a aby si snad někdo nemyslel, že se chci plést do přírodních věd a do vědecké ekologie: **s přírodními vědami nemá environmentalismus fakticky nic společného a – co je ještě daleko horší – se společenskými vědami, ač se pohybuje na jejich teritoriu, bohužel také ne.** V tomto ohledu si uchovává naprostou bezelstnost (některých) přírodo-

vědců, kteří striktně uplatňují vědecké principy ve své vlastní disciplíně, ale zcela na ně zapomínají, jakmile z ní vykročí.

Přestože se environmentalismus ohání vědeckostí, ve skutečnosti je ve své podstatě metafyzickou ideologií, která odmítá vidět svět, přírodu a lidstvo, jaké ve skutečnosti jsou, která odmítá vidět jejich přirozený evoluční vývoj a která absolutizuje současný stav přírody a světa a činí z něho jakousi nedotknutelnou normu, jejíž libovolnou změnu prezentuje jako fatální ohrožení.

Al Gore, ve své nedávné, široce publikované newyorské přednášce, výslovně říká, že „čelíme planetární katastrofě“, a když „něco neuděláme během deseti let, nebude možné vyhnout se nevratné zkáze obyvatelnosti planety pro lidskou civilizaci“ (New York University Law School, 18. 9. 2006). Tento výrok je zcela absurdní, zcela výjimečný a má charakter poplašné zprávy. Ve výročích tohoto typu se mimo jiné zapomíná na to, že **celé dějiny naší planety, stav a tvar souše, vodstva, struktura živočišných a rostlinných druhů, vývoj atmosféry atd. jsou předmětem permanentního procesu změn**, vyvolaných jak složitými endogenními přírodními mechanizmy, tak i námi

neovlivnitelnými faktory exogenními, které jsou – jako např. působení Slunce – zcela mimo náš jakýkoli dosah.

V posledních několika tisících let se jedním z faktorů způsobujících tyto změny mimo veškerou pochybnost stal i člověk, pro environmentalisty – a to je přímo symbolické – vlastně exogenní faktor. Díky jeho chování došlo k zásadním změnám v charakteru krajiny, v rozšíření živočišných a rostlinných druhů, k dílčím klimatickým změnám. Přitom je ovšem stále velmi nejasné, jak významný skutečný vliv člověka na proběhnuvší změny – s výjimkou změn lokálních – byl (a je).

Uplatnila-li by se současná kritéria environmentalistů např. na jednotlivé historické etapy vývoje lidstva, museli bychom asi říci, že jsme svědky a viníky permanentní ekologické katastrofy, která změnila původní biotopy v kulturní krajinu, která vytlačila existující flóru a faunu a nahradila ji zemědělskými kulturami, která způsobila klimatické změny (zavlažováním, nebo naopak šířením pouští deforestací a vypásáním vegetace), atd. Zdravý rozum nám však říká, abychom to nedělali. Vykácení pralesů na našem území bylo z dnešního pohledu environmentalistů jistě strašlivou ekologickou

katastrofou, ale jejich nahrazení nás dnes obklopující kulturní krajinou vytvořilo krajinu jinou, a přiznejme si, že ta je – nejen z estetického hlediska – více než přijatelnou náhradou.

Dovedeme-li uvažování environmentalistů do důsledků, zjistíme, že je to ideologie anti-humánní, neboť **základní příčinu problémů světa vidí v samotném rozšíření druhu homo sapiens**, který se – rozvojem lidského intelektu a schopností člověka přetvářet přírodu a využívat ji ke své druhové expanzi – vymkl z tradičního rámce přírody. Není také náhodou, že řada z nich odmítá postavit člověka do centra našeho uvažování. Je sporné, je-li pro opačný názor úplně správný a výstižný termín antropocentrismus, ale – přiznávám se – že je nevyhnutelnou součástí i mého uvažování. Věřím však, že i uvažování lidského rodu jako celku. Etnocentrismus je úplně něco jiného. Tzv. hypotéza GAIA, založená na zbožštění Země také (kritické poznámky k této hypotéze z křesťanského hlediska viz Scharper, 1994).

Environmentalisté – zdá se – neberou v úvahu, že velká část souše je výsledkem uvědomělé lidské činnosti a že **spory, které tzv. ochránci přírody tak často vyvolávají, nechrání žádnou původní přírodu, ale histo-**

rický produkt činnosti lidí. Neexistují např. žádná kritéria, proč má na tom či onom území být překážkou lidské činnosti existence živočišných druhů, které se na tato území rozšířily až poté, co člověk charakter tamní krajiny v uplynulých staletích změnil.

Environmentalisté ignorují i ten fakt, že ve stejném pohybu jako člověk, který stále hledá a vytváří vhodné podmínky pro svůj život, je i příroda. Zatímco pro jedny druhy živočichů a rostlin se činností člověka podmínky zhoršují, pro jiné naopak vhodné podmínky vznikají a příroda sama se těmto změnám velmi pružně přizpůsobuje. Tak tomu bylo vždy, i před zrodem člověka. Proto jsou tolik zavádějící statistiky, které udávají, kolik živočišných druhů za poslední desetiletí vyhynulo. Přesto bývají silným argumentem pro prosazování nejrůznějších ochranných zákazů a omezování. Živočišné druhy vznikají a zanikají jen a jedině proto, že se příroda permanentně přizpůsobuje měnícím se podmínkám.

Neexistuje žádný předem daný optimální stav světa, který máme povinnost chránit. Stav světa je spontánním výsledkem interakce obrovského počtu faktorů kosmických, geologických, klimatických (a mnoha dalších),

včetně působení jednotlivých prvků živé přírody, které vždy sledují zájem na zajištění maximálních podmínek pro svou reprodukci. Rovnováha, která v přírodě nastává, je rovnováhou dynamickou (a de facto pouze „trendovou“, skládající se z obrovského počtu dílčích nerovnovah).

Přístup environmentalistů k přírodě je obdobou marxistického přístupu k ekonomickým zákonitostem, protože i oni se snaží svobodnou spontaneitu vývoje světa (a lidstva) nahradit rádo by optimálním, centrálním či – jak je dnes módní říkat – globálním plánováním světového vývoje. Tento přístup je – stejně jako tomu bylo u jeho komunistického předchůdce – utopií, vedoucí ke zcela jiným než zamýšleným výsledkům. Jako ostatní utopie je i tato uskutečňovatelná (nikoli uskutečnitelná!) pouze omezováním svobody a diktátem malé menšiny vyvolených drtivě většině lidí.

Kuriózní podstatu environmentalismu velmi dobře vystihuje snadno dokazatelná proměnlivost environmentalistického útoku v čase, protože **konkrétní předmět kritiky není až tak podstatný. Podstatné je vyvolání pocitu ohrožení, předzvěst nebezpečí netušeného rozsahu, akutnost hrozby.** Když se atmosféru to-

hoto typu podaří vyvolat, vzniká povinnost jednat, jednat rychle a hned, nezdržovat se maličkostmi, nezabývat se náklady, které budou potřebná opatření vyvolávat, vůbec nebrat v úvahu „opportunity costs“ (čili náklady toho, co bude kvůli změně priorit promarněno a ne-realizováno), opomenout standardní, údajně „pomalé“ postupy parlamentní demokracie, nečekat až to „normální, obyčejní lidé“ pochopí, rozhodovat přímo, a to těmi, kteří vědí jak na to.

**Máme už příliš mnoho ekonomického růstu.
Ekonomický růst v bohatých zemích, jako
je ta naše, je nemocí, nikoli léčením nemoci.**

Paul Ehrlich,
profesor Stanfordské univerzity

Není náhoda, že environmentalismus začal kvalitou vody v řekách a jezerech a smogem v průmyslových oblastech, přešel k vyčerpávání zdrojů (slavné, byť absurdní „Limits růstu“ Římského klubu), malthusiánsky předvídal „populační bombu“ a všeobecné přelidnění, soustředil se na DDT, pesticidy a další

chemické prvky a sloučeniny, objevil kyselé deště, varoval před vymíráním druhů, objevil tání ledovců, vzestup mořské hladiny, nebezpečí tzv. ozónové díry, skleníkový efekt a nakonec globální oteplování. Na některé z těchto věcí však zase velmi rychle zapomněl, protože je přirozené, samovolné chování lidí účinně řešilo.

V posledních stopadesáti letech (minimálně od Marxe) socialisté velmi účinně ničili – a ničí i dnes – lidskou svobodu pod hesly humánně a humanisticky vypadajícího zájmu o člověka, o jeho „sociální“ rovnost s druhými a o jeho dobro. Environmentalisté to dělají pod hesly neméně vznešeného zájmu o přírodu a o jakési ještě vyšší, nadlidské dobro (vzpomeňme na jejich radikální heslo „Earth First!“). Hesla v obou případech byla (a jsou), jak už to většinou bývá, pouhou zástěrkou. V obou případech šlo (a jde) výhradně o moc, o nadvládu „vyvolených“ (za které se považují) nad námi ostatními, o prosazování jedině správného (jejich vlastního) světového názoru, o změnu světa.

Souhlasím s **M. Loužkem**, který to vidí velmi podobně, když říká, že environmentalismus „usiluje o reformu společenského řádu

a o odstranění sociální či environmentální ne-
spravedlnosti, kterou vytváří svobodný trh“
(Loužek, 2004).

Naším významným antienvironmentalistou
je **Martin Říman**, což prokazuje již řadu let.
Jeho poslední text na toto téma **Evropská
oteplovací hysterie** (Říman, 2007) jasně říká,
že rozhodnutí Evropské rady zvýšit podíl tzv.
obnovitelných zdrojů „s ochranou životního
prostředí nemá nic společného“ a „s tzv. glo-
bálním oteplováním má společného snad ještě
méně“. Současné ambice některých evropských
politiků být v čele boje s globálním oteplová-
ním považuje za „zbytečně vyplývanou ener-
gií“. Jeho výrok: „Evropské pionýrství bude
ještě beznadějnější než to s rudými šátky ko-
lem krku,“ je více než výstižný.

Souhlasím i s interpretací **Ivana Breziny**,
např. v článku **Ekologismus jako zelené nábo-
ženství** (Brezina, 2004). Autor, který je vzdělá-
ním biolog, toto zelené náboženství velmi
oprávněně a velmi striktně odlišuje od „vě-
decké ekologie“, což mnozí pořád ještě vůbec
nechápu. Nebo setakaspňtváří. Environmen-
talismus (on říká ekologismus) v žádném pří-
padě nepovažuje za „racionálně-vědeckou od-
pověď na reálně existující ekologickou krizi“

(str. 43), která – já bych dodal – neexistuje, ale za paušální odmítání „současné podoby civilizace“. Radikální environmentalismus vychází z představy, že chyba je „v samotné podstatě moderní společnosti“ (str. 53) a proto právě ta musí být změněna.

Ivan Brezina také neomylně bleskurychle zareagoval na aféru Al Gorea s jeho vlastním, velmi nešetrným spotřebováváním elektrické energie. V článku **Velekněz oteplovacího náboženství je nahý** (Mladá fronta Dnes, 3. 3. 2007) pokrytectví těchto lidí odhaluje naprosto nekompromisně.

Podobně i **Karel Kříž** vidí v environmentalismu „nové náboženství“ a vtipně se ptá: „Kdo je zodpovědný za zmizení ledovců ze Šumavy a Krkonoš? Lid popelnicových polí?“

Jedním z dnešních nejmocnějších náboženství západního světa je environmentalismus. Je v něm původní ráj, stav jednoty s přírodou, je tam pád z ráje jako důsledek ochutnání ovoce ze stromu poznání, je tam i poslední soud.

Michael Crichton, spisovatel

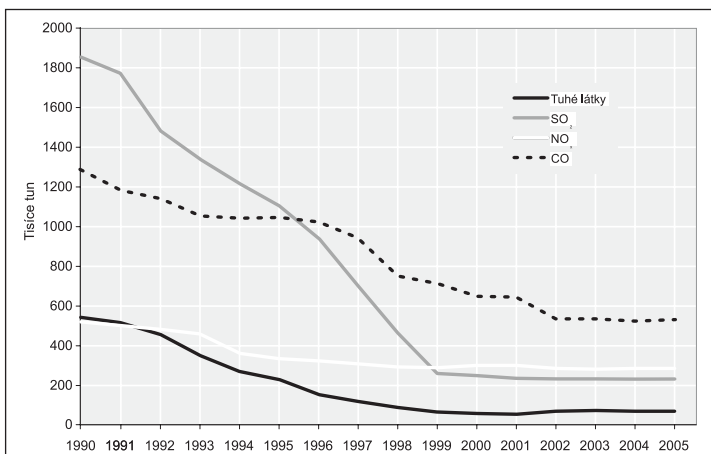

Mohl bych najít ještě další naše, a zejména cizí autory s podobnými názory, ale bohužel jsou tyto (a podobné) kritiky environmentalismu v dnešní době – a to nejen u nás – názory menšinovými. V současné společenské atmosféře – zejména v USA, v Evropě a velmi výrazně ve všech, nikomu bezprostředně nezodpovědných, a proto postdemokratických mezinárodních organizacích typu OSN – jsou považovány za názory politicky nekorektní a to je výrazně oslabuje a blokuje.

Předseda naší Strany zelených **M. Bursík** v textu **Nepodceňujme ekologická rizika** (Bursík, 2007) zcela neskryvaně a nedvojsmyslně říká, že mu o politickou ambici a o odmítání současné reality jde. Podle něho „je na politické reprezentaci, aby vytvořila politické, právní, ekonomické prostředí pro život a aby zajistila udržitelný rozvoj lidstva nebo konkrétně České republiky" (str. 69). Všimněme si v tomto citátu několika věcí:

– ono, navíc zcela nedefinované a nedefinovatelné, „prostředí pro život“ se podle M. Bursíka teprve musí vytvořit, čili uvažuje se o tom výlučně v budoucím čase, což implikuje, že takové pro život příhodné prostředí na Zemi, a zejména asi v naší zemi, dosud vytvo-

řeno nebylo. To není pravda. V postojích těchto lidí je mimo jiné zcela ignorováno téměř neuvěřitelné zlepšení životního prostředí, ke kterému u nás došlo po roce 1989. Tuto zásadní změnu „zařídil“ životnímu prostředí přátelský (ale pro environmentalisty nepřátelský) trh a spolu s ním tržní ceny a soukromé vlastnictví. To jsou instituce Bursíkem buď zcela odmítané, nebo alespoň považované za nedostačující;

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, Znečištění ovzduší na území České republiky

– hovoří se nikoli o praktických, dílčích, ekonomové by řekli marginálních změnách,